

ĐÁNH GIÁ XÁC SUẤT PHÁT HIỆN LOÀI VÀ SỰ CHIẾM CỨ ĐIỂM CỦA THẦN LẦN BÓNG ĐÓM (*Eutropis macularius*) Ở VƯỜN QUỐC GIA YOK DON, TỈNH ĐẮK LẮK

Trương Bá Phong¹, Ngô Đắc Chứng², Ngô Văn Bình²

Ngày nhận bài: 05/7/2022; Ngày phản biện thông qua: 10/10/2022; Ngày duyệt đăng: 11/10/2022

TÓM TẮT

Thần lần bóng đốm (*Eutropis macularius*) là một trong 5 loài thuộc giống Thần lần bóng (*Eutropis* Fitzinger, 1843) tại Việt Nam. Đây là loài bò sát có ích trong các hệ sinh thái ở cạn. Tuy nhiên, những nghiên cứu liên quan đến xác suất phát hiện loài và sự chiếm cứ điểm của loài này trên thế giới và ở Việt Nam còn nhiều hạn chế. Chúng tôi đã thiết kế 72 ô tiêu chuẩn và đã thực hiện 10 lần khảo sát định kỳ trong mùa khô từ tháng 11 năm 2018 đến tháng 4 năm 2019 tại Vườn Quốc gia Yok Don, tỉnh Đắk Lắk. Sử dụng phần mềm PRESENCE 12.10 để xây dựng và chọn lọc các mô hình trên cơ sở dữ liệu phát hiện loài “1” và không phát hiện loài “0”. Kết quả cho thấy xác suất phát hiện loài *E. macularius* khi liên kết với các khảo sát cụ thể và các yếu tố môi trường từ mô hình có nhiều thông số nhất là 0,6054, cao hơn (khoảng 11,80 %) xác suất phát hiện loài “thuần túy” là 0,5417. Tổng AIC weight (RK) chiếm 60,14% cao gấp 1,6 lần tổng AIC weight (RT) (chiếm 36,87%); tổng AIC weight (ND) bằng 0,2325 trong khi tổng AIC weight (N) bằng 0,9246 và tổng AIC weight (M) và (KXD) lần lượt bằng 0,4232 và 0,6786. Điều này cho thấy xác suất phát hiện loài Thần lần bóng đốm bị ảnh hưởng bởi các biến ảnh hưởng của điểm và biến ảnh hưởng của mẫu. Trong đó, hệ sinh thái rừng khộp là môi trường sống tối ưu cho loài *E. macularius*. Cả hai yếu tố nhiệt độ, tình hình thời tiết (nắng, mưa và nắng mưa không xác định được) có tầm ảnh hưởng quan trọng đến xác suất phát hiện loài *E. macularius* ở Vườn Quốc gia Yok Don.

Từ khóa: Thần lần bóng đốm, *Eutropis macularius*, Tỷ suất chiếm cứ điểm, xác suất phát hiện loài, Vườn Quốc gia Yok Don.

1. MỞ ĐẦU

Thần lần bóng đốm (*Eutropis macularius* Blyth, 1853) thuộc họ Thần lần bóng (Scincidae), bộ Có vảy (Squamata), lớp Bò sát (Reptilia). Thần lần bóng đốm là một trong 5 loài thuộc giống Thần lần bóng (*Eutropis* Fitzinger, 1843) tại Việt Nam (Hoàng Xuân Quang, Hoàng Ngọc Thập, Ngô Đắc Chứng, 2012; Nguyen, Ho, Nguyen, 2009). Đây là loài bò sát có ích trong các hệ sinh thái ở cạn (Hoàng Xuân Quang và cs, 2009). *E. macularius* thường xuất hiện nhiều trong các rừng cây rụng lá theo mùa (Cox et al., 1998). Trên thế giới và Việt Nam, những nghiên cứu về *E. macularius* mới chỉ dừng lại ở việc tìm hiểu về thành phần loài hoặc nghiên cứu về ghi nhận sự phân bố. Các nghiên cứu về đặc điểm sinh thái học của loài này trong điều kiện tự nhiên còn ít. Chúng tôi chưa ghi nhận được nghiên cứu nào về xác suất phát hiện loài *E. macularius* ở khu vực Tây Nguyên.

Chúng tôi chọn Vườn Quốc gia (VQG) Yok Don là địa điểm nghiên cứu về xác suất phát hiện của loài *E. macularius*. Bởi vì, đây là khu rừng đặc dụng lớn nhất Việt Nam (Báo cáo đa dạng sinh học Vườn Quốc gia Yok Don, 2003, Quy hoạch bảo tồn và phát triển bền vững Vườn Quốc gia Yok

Don giai đoạn 2010 – 2020, 2011). Hơn nữa, với đặc trưng sinh thái là rừng Khộp, một kiểu rừng lá rộng rụng lá theo mùa, VQG Yok Don là nơi có môi trường sống phù hợp cho loài Thần lần bóng đốm. Tuy nhiên, những hoạt động khai thác lâm sản trong VQG và hoạt động sản xuất nông nghiệp tại các khu vực vùng đệm đã làm môi trường sống của các loài sinh vật nói chung đang bị suy giảm trong đó có loài Thần lần bóng đốm.

Phương pháp đánh giá tỷ suất chiếm cứ điểm khi xác suất phát hiện loài nhỏ hơn 1 là một phương pháp nghiên cứu được nhiều nhà sinh thái học hàng đầu thế giới và Việt Nam tin tưởng và ứng dụng vì có độ chính xác cao, khi đánh giá có liên kết với các yếu tố ảnh hưởng (đặc biệt là các yếu tố môi trường), phương pháp này đã áp dụng thành công trên nhiều đối tượng động vật (Cao Thị Thanh nguyên và cs, 2018; Cao et al., 2018; MacKenzie et al., 2002; MacKenzie et al., 2003; MacKenzie et al., 2006; O’Connell et al., 2006; Roloff et al., 2011; Rota et al., 2009). Phương pháp này khắc phục được vấn đề khả năng phát hiện loài không hoàn hảo. Bởi vì, không phát hiện một loài tại một điểm không có nghĩa rằng loài đó vắng mặt tại điểm đó trừ khi xác suất phát

¹Khoa Khoa học Tự nhiên và Công nghệ, Trường Đại học Tây Nguyên;

²Khoa Sinh học, Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế;

Tác giả liên hệ: Trương Bá Phong; ĐT: 0823588277; Email: tbphongtnu.edu.vn.